

Сфрагістика і геральдика

Любомир Винар

ІВАН КРИП'ЯКЕВИЧ, ЯК ДОСЛІДНИК УКРАЇНСЬКОЇ СФРАГІСТИКИ

Творчість Івана Крип'якевича охоплювала майже всі ділянки української історичної науки, а також допоміжні історичні дисципліни.¹ Окрему увагу він звернув на сфрагістику² або сірілографію — науку про печатки і їх значення у відтворенні і аналізі окремих історичних періодів. Присвячуючи цю статтю розглядові сфрагістичних досліджень Івана Крип'якевича — хочемо zarazом відзначити пам'ять одного з найвидатніших сучасних українських істориків, а zarazом довголітнього директора Історично-філософської Секції НТШ і видатного організатора української історичної науки. Наукова спадщина і педагогічна праця Івана Крип'якевича заслуговує на всебічне вивчення.

**
*

Вперше зацікавився Крип'якевич українськими печатками в 1910—1911 роках під час археографічної екскурсії, яку відбував з доручення Наукового Товариства ім. Шевченка. Тоді він працював у варшавських і московських архівах, в яких збирав матеріали до часів Хмельниччини і в зв'язку з своїми досліддами переглянув багато козацьких оригінальних листів. «Тоді, пише Крип'якевич, я робив також нотатки про козацькі печатки, приготівляючи матеріал до евентуального видання. Ці нотатки не вичерпуючі, бо дають тільки написи

¹ Наукова праця І. Крип'якевича, як дослідника допоміжних історичних наук обговорена у статтях В. Грабовецького «Наукові праці академіка І. П. Крип'якевича з архівознавства і допоміжних історичних дисциплін», *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*, ч. 6, 1961, стор. 79—82 (в дальшому назву цього журналу будемо подавати, як *НІБАУ*); Любомир Винар, «Іван Крип'якевич, як бібліограф», *Сучасність*, ч. 9 (93), 1968, стор. 118—127.

² Короткі огляди українських сфрагістичних досліджень подані у статтях: Іван Крип'якевич, «Стан і завдання української сфрагістики», *Український Історичний Журнал*, ч. 1, 1959, стор. 115—119; В. Гавриленко, «Дослідження з сфрагістики дорадянського періоду», *НІБАУ*, ч. 4, 1964, стор. 33—42; В. Гавриленко, «Радянські дослідження з сфрагістики», *там же*, ч. 5, 1964, стор. 72—78.

печаток і їх розмір, а не входять в інші деталі — не виповнюють всіх вимог сфрагістичної описі».³ У своїх сфрагістичних дослідженнях того часу, Крип'якевич брав до уваги також козацькі печаті до Хмельницького. Перша сфрагістична праця Крип'якевича «З козацької сфрагістики» появилася в *Записках НТШ* у 1917 році. В ній автор стверджував, що «поле нашої сфрагістики дотепер таке необроблене, що треба витати не тільки кожний огляд сього рода, але й найдрібніші матеріали».⁴ Це твердження Крип'якевича було правдиве, якщо взяти до уваги назагал доривочну працю дослідників у царині сфрагістичних дослідів протягом XIX і на початку XX століття.⁵ Безпосереднім стимулом до написання цієї статті була поява невеличкої праці Марії Слабченко «*Матеріали по малорусской сфрагистике*» (Одеса, 1912, 16 стор.), в якій дано стислий огляд літератури української сфрагістики, а також опис печаток козацьких старшин, гетьманських і запорозьких печаток. Назагал коротко описано 126 печаток, проте не додано відповідних репродукцій до тексту. Крип'якевич доповнює цей опис додатковими печатками і виправляє деякі помилкові дані авторки.

Зокрема Крип'якевич мав певні застереження до системи опису печаток у праці Слабченко, в якій розглядаються всуміж приватні печатки козацької старшини і урядові печаті сотень і міст. Як відомо, класифікація сфрагістичних джерел, є основним елементом у методології сфрагістичного дослідження. Крип'якевич ділить козацькі печаті на дві основні групи: печаті запорозького війська, цебто державні печаті України і приватні печатки гетьманів і козацької старшини. Найстарша печать, на думку Крип'якевича знаходиться на листі гетьмана Ігната Василевича з 10 серпня 1596 року. Печать має промір 27 мм; в середині картуша, а на ній вояк, підпертий обома руками коло пояса, з шаблею з лівого боку; напис: КОПІЯ ВОЙСКА ЗАПОРОЗКОГО.⁶ Тут треба згадати, що це не перша відома козацька печать з XVI ст.

³ Іван Крип'якевич, «З козацької сфрагістики», *Записки НТШ*, тт. 123—124, 1917, стор. 4.

⁴ *Цит. пр.*, стор. 1.

⁵ У XIX столітті появилася ціла низка праць присвячених дослідом української сфрагістики. З поодиноких дослідників згадаємо архiep. Гавриїла, А. О. Скальковського, О. Лазаревського, Г. Милорадовича, І. Каманіна, А. Барсукова і других. Були це випадкові сфрагістичні дослідження без належної координації і організації. Аж під кінець XIX стол. Михайло Грушевський у Науковому Товаристві ім. Шевченка намагався оживити і скоординувати сфрагістичні дослідження, що були пов'язані з археологічними і археографічними дослідженнями. Грушевський у *Записках НТШ* помістив цілу низку сфрагістичних статей («Молотовське срібло», т. 25. 1898; «Печатки з околиць Галича», т. 38. 1900; «Лист Володимирської громади з 1324 р.», т. 72, 1906 та інші). Думаємо, що Грушевський, улюблений учитель Крип'якевича, мав безпосередній або посередній вплив на зацікавлення Івана Петровича сфрагістичними дослідженнями.

⁶ І. Крип'якевич, *цит. пр.*, стор. 4.

Недавно у рукописному відділі Львівської державної бібліотеки АН УРСР знайдено збірку унікальних рукописів 75 актів за роки 1593 до 1596. Всі ці документи підтверджені печатками. Між ними знайдено універсал козацького гетьмана Григорія Лободи з 31 серпня 1595 року. Печатка круглої форми, діаметром 22 мм. Докладний її опис подає В. В. Грабовецький і В. О. Гавриленко.⁷ Напис такий самий, як на попередній печаті Василевича. На нашу думку козацькі гетьманські печатні з XVI ст. являються важливим джерелом для вивчення державних інститутів Запорозького Війська. Це також відноситься до козацьких короїв, перначів та інших знаків козацької влади.

Зміст печаті «Копія войска запорозького» вказує на непов'язаність даної козацької формації з протекторатом польського короля або московської влади.⁸ Проте Крип'якевич обмежується лише описом кожної печаті, яку він бачив у варшавських і московських архівах. У своїй праці також подає він хронологічну таблицю печаток закорозького війська, починаючи роком 1596 і кінчаючи 1714. Окремий розділ присвячує Крип'якевич приватним печаткам гетьманів і козацьких старшин. Свою працю закінчує він цікавим спостереженням, що козацькі печаті «прибивалися звичайно на папері, підложені воском. Цей кусень паперу найчастіше є чотирикутної форми і не представляє нічого помітного. Але на деяких документах, писаних в особливо важливих справах, цей кусень паперу перемінювався у витиранку, нерідко артистичної форми. Вперше зустрічаємо таку витиранку на листах Михайла Дорошенка 1628 р. . . Ця орнаментика народного походження — також заслуговує на увагу дослідників української пуги».⁹

Друга сфрагістична праця історика появилася в *Записках НТШ* в 1929 році і була присвячена пограничній українсько-московській переписці у 1649—1651 роках.¹⁰ В цій статті Крип'якевич досліджує стосунки пограничних українських урядовців з московськими воеводами за гетьманства Богдана Хмельницького на основі невиданих семи листів, що переховувалися в оригіналах Білгородського столу в московському Архіві Міністерства Юстиції. Зокрема аналізує він тодішню форму титулування в офіційній українській і московській кореспонденції. Крип'якевич звернув увагу на печаті в цих листах. «До

⁷ В. В. Грабовецький і О. В. Гавриленко, «Невідомий універсал і найдавніша козацька печатка гетьмана Григорія Лободи з 1595 р.», *Середні віки на Україні*. Вип. I. Київ, 1971, стор. 204—208.

⁸ Пізніші козацькі державні печатки мають напис «печать войска его королевской милости», а також «печать его царского величества войска запорозького». Вони вказують ясно на юридичний зв'язок Запорозького Війська з польською або московською державою. У XVI ст. цієї залежності не відзеркалено у змісті козацьких печатей.

⁹ І. Крип'якевич, цит. пр., стор. 16.

¹⁰ І. Крип'якевич, «З пограничної українсько-московської переписки 1649—1651», *Записки НТШ*, т. 150, 1929, стор. 81—91.

листів, пише автор, прибivano все печать, — але ніде не стрічаємо урядових полкових печатей, а тільки особисті печатки полковників. Не маємо даних на те, щоб ствердити, чи тоді ще полкові канцелярії не мали своїх печатей, — чи може в закордонній переписці їх не уживано; може не стрічаємо полкових печатей й тому, що більшість наших листів писали наказні полковники, — може печать мав при собі дійсний полковник (але й полковник Мартин Пушкар не вживає урядової печати, а свою особисту)». ¹¹ До статті долучив автор факсиміле п'ятьох печаток — Юрія, роменського городового отамана, Мартина Пушкаря, полтавського полковника з 1650 року, Івана Шохова, чернігівського наказного полковника з 1650 р., Петраша Яковенка, полтавського наказного полковника з 1651 р., і Михайла Ратченка, миргородського наказного полковника з 1651 року.

Як бачимо Іван Крип'якевич присвятив особливу увагу головно козацькій сфрагістиці у зв'язку із своїми досліддами козацької доби, зокрема Хмельниччини. Тенденційну інтерпретацію цієї праці автора подав В. Гаврилеко у своїй статті «Радянські дослідження з сфрагістики». ¹² Аналізуючи сфрагістичні дослідження в Галичині, він пише: «Особливо складні процеси проходили в західноукраїнській сфрагістиці. Дослідники печаток розмежувалися на два табори: одні з них намагалися прив'язати українську сфрагістику до західноєвропейської, інші — обстоювали її самостійність, вбачаючи спільні корені з російськими сфрагістичними пам'ятками». ¹³ І тут покликається на вищезгадану працю Крип'якевича, який, на думку автора, мав належати до того табору дослідників, який добачував пов'язаність чи спільні корені української і російської сфрагістики. Тут треба підкреслити, що до 1939 року Іван Крип'якевич у жадній своїй сфрагістичній праці не згадував про «спільні корені», або будьякі впливи російської сфрагістики на українську. Твердження автора позбавлене належної документації.

У 1959 році появилася цінна стаття Крип'якевича н. т. «Стан і завдання української сфрагістики», ¹⁴ в якій автор подає не лиш короткий огляд дослідження сфрагістики в Україні, але також вказує на конкретні завдання, які стоять перед дослідниками української сфрагістики. В першу чергу стверджує, що сфрагістика займає важливе місце серед допоміжних дисциплін історії. Вона постачає матеріял для дипломатики, геральдики, генеалогії і палеографії. «Печатки, пише Крип'якевич, мають окреме значення для історії ремесла: вони є залишками виробництва давніх ливарників, ювелірів, граверів. Зображення на печатках служить одним з джерел для вивчення істс-

¹¹ Цит. пр., стор. 85.

¹² В. Гавриленко, «Радянські дослідження з сфрагістики», НІБАУ, ч. 5, 1964, стор. 72—78.

¹³ Цит. пр., стор. 76.

¹⁴ І. Крип'якевич, «Стан і завдання української сфрагістики», *Український Історичний Журнал*, ч. 1, 1959, стор. 115—119.

рії культури і мистецтва. Часто вони відбивають характерні побутові риси різних епох, дають уявлення про давній одяг, зброю, архітектуру... Деякі печатки є справжніми творами мистецтва, що виїшли з рук видатних художників».¹⁵

Не зважаючи на те, що сфрагістичні пам'ятки дають головним чином матеріал для досліджень періоду феодалізму, І. Крип'якевич твердить, що вони являються також важливим матеріалом для вивчення культурного руху в XIX і XX ст. На думку автора «дуже цікаво було б зібрати і дослідити початки революційних об'єднань на Україні в дожовтневий період та в перші роки після Жовтневої революції». Підсумовуючи дослідження сфрагістичних джерел в Україні, І. Крип'якевич вважає, що найкраще була досліджена Київська держава. Проте, згадуючи про «більш-менш повну інвентаризацію свинцевих печаток того періоду» в праці Лихачева, автор зазначив, що в «них не було досить узагальнень... до цього часу не вирішено питання, котрі з княжих печаток мали офіційний характер печаток Київської держави». Він звернув також увагу на вбогість матеріалів з періоду приналежності українських земель до Литовського великого князівства, коли ще «відчувалися безпосередні традиції політичної і культурної спадщини Київської Русі» (стор. 118). Найбільшу увагу українські дослідники присвятили сфрагістиці Запорозького війська, але ці дослідження ще не закінчені. До тепер не виявлено першої печатки запорозького війська з XVI ст. Також не опубліковано печаток козацьких полків і сотень та печаток Дунайсько-Чорноморського козачого війська.

У своїй праці, з огляду на цензурні обставини в Україні, Крип'якевич самозрозуміло не розглядає сфрагістичних дослідів поза межами України, зокрема працю В'ячеслава Прокоповича (*Записки НТШ*, т. 163, 1954).¹⁶

На окреме відзначення заслуговує праця І. Крип'якевича, як організатора наукової праці в царині допоміжних історичних дисциплін. У червні 1961 року він виголосив на конференції істориків-архівістів і дослідників допоміжних історичних наук доповідь про допоміжні історичні дисципліни в науковій роботі архівів.¹⁷ У цій доповіді Крип'якевич наголосив ролі дипломатики, науки про документи, і її пов'язання з сфрагістикою і іншими дисциплінами. Він пише, що архівісти почали вже збирати матеріали до сфрагістики і наголошує потребу опрацювання великого альбому печаток УРСР.¹⁸ При тій нагоді

¹⁵ Цит. пр., стор. 119.

¹⁶ У статті Крип'якевич згадує праці М. Грушевського, Модзалевського, Нарбута і Барвінського. Не включає у свій огляд нікого з дослідників української сфрагістики на еміграції.

¹⁷ І. Крип'якевич, «Допоміжні дисципліни історії в науковій роботі архівів», НІАБА, ч. 5, 1961, стор. 7—10.

¹⁸ Справу опису і обліку українських сфрагістичних пам'яток згодом порушив здібний учень Крип'якевича, О. Маркевич, «Виявлення та описання сфрагістичних пам'яток», НІАБАУ, ч. 5, 1964, стор. 31.

треба згадати, що в роках 1946—48 Крип'якевич завідував відділом стародруків у Державній публічній бібліотеці, а в 1951 очолив відділ історії України в Інституті Суспільних Наук АН УРСР. Опісля в 1962 році став директором цього інституту. Після згаданої конференції у 1961 році, за ініціативою Крип'якевича оснований сталий семінар допоміжних історичних наук при Центральному державному архіві УРСР у Львові.¹⁹ Подібні семінари впроваджено при інших українських архівах. Раніше, за допомогою І. Крип'якевича у 1959 році відкрито на Львівському державному університеті кабінет допоміжних історичних наук.²⁰

Історик М. К. Васюта писав, що в 1960-их роках І. Крип'якевич «приділяє особливо багато уваги питанням допоміжних історичних дисциплін, передаючи свій багатий досвід та знання молодшому поколінню істориків».²¹ Завдяки науково-педагогічній праці І. Крип'якевича сьогодні маємо цілий ряд спеціалістів в окремих галузях історичних допоміжних наук. Вони продовжують діло свого доброго вчителя.

Тут можемо ствердити, що Крип'якевич, починаючи від праці в НТШ і кінчаючи в Академії Наук, увесь час досліджував усі спекти джерельних матеріалів до історії України, а в тому і сфрагістичні пам'ятки. Обговорюючи методологію історичного дослідження, він підкреслює роллю сфрагістики у виявленні фальсифікатів історичних джерел.²²

Іван Крип'якевич був редактором численних наукових видань, з яких передусім треба згадати «*Записки НТШ*», що появлялися у Львові під польською владою. У 1957 році він був основником і головним редактором збірників «*З історії західноукраїнських земель*» (видання Академії Наук, Інститут Суспільних наук), в яких містилися матеріали з допоміжних історичних дисциплін. Крип'якевич також тісно співпрацював у «*Науково-інформаційному Бюлетені Архівного Управління УРСР*» (це видання тепер виходить п. н. «*Архіви України*»), який до певної міри став неофіційним органом дослідників української сфрагістики. Завдяки ініціативі проф. Крип'якевича в Україні започатковано серійне видання «*Історичні джерела та їх використання*» (Київ, 1964), в якому він був співредактором. Уважаємо, що це видання має надзвичайно велике значення у розвитку допоміжних історичних дисциплін в Україні, зокрема сфрагістики. У ньому знаходимо численні сфрагістичні праці учнів Крип'якевича.

¹⁹ «Передмова», *Історичні джерела та їх використання*, ч. 1. Київ, 1964, стор. 6.

²⁰ Я. Кісь, «До історії розвитку допоміжних історичних дисциплін у Львівському Університеті», *НІБАУ*, ч. 5, 1963, стор. 39—40.

²¹ М. К. Васюта, «Іван Петрович Крип'якевич», *УІЖ*, ч. 8, 1967, стор. 130.

²² І. Крип'якевич, «Нарис методики історичних досліджень», *УІЖ*, ч. 8, 1967, стор. 113—116.

Кінчаючи наші замітки про проф. І. Крип'якевича, як дослідника української сфрагістики, бажаємо підкреслити його дезидерати відносно дальшого розвитку сфрагістичних досліджень. Він писав: «За останні два десятиліття сфрагістика мало цікавила істориків, і перед майбутніми дослідниками цієї галузі історичних допоміжних дисциплін стоїть ще багато невіршених завдань. *Необхідно скласти повну бібліографію сфрагістики*, тобто списки всіх публікацій, в яких були б вміщені або списані печатки. В архівах, рукописних відділах бібліотек та ін. потрібно провести систематичну інвентаризацію та фотографування печаток з найдавнішого часу до радянського періоду включно, а також підготувати сфрагістичні публікації з різних періодів та скласти плян видання повного корпусу сфрагістичних пам'яток України, залучивши до цієї роботи не тільки істориків, але і діячів мистецтва».²³

Ці побажання і напрямні в дальшому розвитку сфрагістичних досліджень в Україні, Крип'якевич висловив ще в 1959 році. І хоча за його ініціативою оживилися досліди над українською сфрагістикою та іншими допоміжними історичними дисциплінами, проте не реалізовано дотепер двох головних завдань:

1. Видання повного каталогу-корпусу сфрагістичних пам'яток України і видання бібліографії української сфрагістики. У зв'язку з цим вважаємо, що Українське Історичне Товариство, а зокрема Українське Генеалогічне і Геральдичне Товариство²⁴ повинні спричинитися до поживлення сфрагістичних досліджень, зокрема взяти до уваги українську еміграційну сфрагістику, яка являється зовсім недослідженою ділянкою. У цьому відношенні дезидерата І. Крип'якевича будуть допоміжними.

На закінчення нашої статті хочемо підкреслити, що Івана Крип'якевича можна уважати одним з піонерів наукової організації дослідів допоміжних історичних наук в Україні, починаючи від його праці в Науковому Товаристві ім. Шевченка. З прикрістю треба ствердити, що дотепер немає повнішого дослідження наукової спадщини і життя одного з найвизначніших сучасних істориків України.

В атмосфері політичного шантажу і державної цензури в Україні, неможливо опрацювати об'єктивної студії про наукову спадщину Івана Крип'якевича. Тому це завдання припадає на українських істориків і дослідників допоміжних наукових дисциплін поза Україною.

²³ І. Крип'якевич, «Стан і завдання української сфрагістики», *цит. пр.*, стор. 119.

²⁴ Українське Генеалогічне і Геральдичне Товариство постало за головною ініціативою д-ра Романа Климкевича у 1964 році, при співучасті українських дослідників допоміжних істор. дисциплін та істориків. Товариство видає свій *Бюлетень* і *Записки* за редакцією Романа Климкевича. Починаючи від 1969 року у *Записках УІГТ* (ч. 3) друкується «Бібліографічний показник української емблематики», що також охоплює українську сфрагістику.

ДОДАТОК

Бібліографія праць і матеріалів про Івана Крип'якевича

Не зважаючи на виняткові заслуги Івана Крип'якевича в українській історіографії і розвитку української науки дотепер не появилось повної бібліографії його праць, а також матеріалів і статей, присвячених його життю і діяльності. У 1967 р. при Архіві Українського Історичного Товариства створено окрему секцію, в якій зберігаються біографічні і мемуарні матеріали про життя нашого заслуженого історика. Також збираються не друковані праці Івана Крип'якевича. Плянується видання окремого збірника, присвяченого життю і творчості історика, а також видання окремої бібліографії.

У нашому додатку подаємо першу спробу бібліографії статей і матеріалів про Івана Крип'якевича. Тому, що це перша спроба реєстрації опублікованих матеріалів, знайдуться в ній деякі пропуски. Наша бібліографія не включає рецензій на праці І. Крип'якевича.

, 1. *Бібліографія бібліографій.*

Винар, Любомир. «Бібліографія бібліографічних праць Івана Крип'якевича». *Сучасність*, 9 (93), 1968, стор. 124—127. Дана бібліографія включає бібліографічні праці, статті присвячені книгознавству, і ті історичні праці, в яких знаходимо бібліографічні описи окремих видань. Хронологічно вона охоплює роки 1905—1967. Має декілька пропусків.

Івасюта, М. К. «Бібліографія наукових і популярно наукових праць І. П. Крип'якевича, опублікованих після воз'єднання Західної України в єдиній Українській Радянській державі». *Український Історичний Журнал*, ч. 6, 1968, стор. 131—133.

Іван Петрович Крип'якевич. *Короткий бібліографічний покажчик*. Львів: Львівська Бібліотека Академії Наук УРСР, 1958, 24 стор. Неповний бібліографічний покажчик праць І. Крип'якевича, складений О. Д. Кізликом. З портретом історика.

Кізлик, О. Д. *Іван Петрович Крип'якевич. Бібліографічний покажчик*. Львів: Львівська Наукова Державна Бібліотека, Міністерство Культури УРСР, Інститут Суспільних Наук Львівського Державного Університету ім. Франка, 1966. 79 стор. Наклад 400 прим.

Не зважаючи на те, що даний бібліографічний покажчик фірмують три наукові установи, видано його циклостильним методом («рота-принт»), дуже обмеженим накладом. Бібліографію попереджує стаття М. К. Івасюти «Іван Петрович Крип'якевич» (стор. 1—12). Він також є відповідальним редактором довідника. Довідник містить 535 бібліографічних позицій і хронологічно охоплює 1905—1966 роки. Окремий розділ становить хронологія життя і наукової праці історика, а окремий розділ охоплює його редакторську і видавничу діяльність. Бібліографія не є повною. Зокрема не включено публікацій історика за роки 1941—1944 під час німецької окупації і замовчано ці праці, які появилися у Західній Європі і Канаді по 2 Світовій війні. Також багато пропусків його статей до 1939 року. Покажчик появился з нагоди 80-ліття І. Крип'якевича у жалюгіднім технічній оформленні.

2. Статті і матеріали.

- Андрусак, Никола. «Іван Крип'якевич», *Літопис Бойківщини*, ч. 1—2 (16—17), 1970, стор. 40—62.
- Винар, Любомир. «Іван Крип'якевич, 1886—1967», *Український Історик*, ч. 1—2 (13—14), 1967, стор. 75—80.
- Винар, Любомир. «Іван Крип'якевич, як бібліограф», *Сучасність*, ч. 9 (93), 1968, стор. 118—127.
- Винар, Любомир. «Іван Крип'якевич, як дослідник української сфрагистики», *Український Історик*, ч. 1—2, 1973, стор. 139—147.
- Грабовецький, В. «Наукові праці академіка І. П. Крип'якевича з архівознавства і допоміжних історичних дисциплін», *Науково-інформаційний бюлетень Архівного Управління УРСР*, ч. 6 (50), 1961, стор. 79—82.
- Гуржій, О. І. і Петренко, В. С. «Крип'якевич, Іван Петрович», *Видатні радянські історики*. Київ: В-во Радянська Школа, 1969, стор. 114—116.
- Волинець, С. «У першу річницю смерті Івана Крип'якевича», *Український Історик*, ч. 1—4 (17—20), 1968, стор. 87—89.
- Домбровський, Олександр. «Пам'яті І. Крип'якевича», *Свобода*, ч. 91, 19 травня 1967.
- Івасюта, М. К. «Іван Петрович Крип'якевич», *Український Історичний Журнал*, ч. 6, 1966, стор. 127—133.
- «Іван Крип'якевич», *Хроніка Наукового Товариства ім. Т. Шевченка*, ч. 49 (вип. I), 1912, стор. 17—18.
- «Іван Петрович Крип'якевич», *Український Історичний Журнал*, ч. 6, 1967, стор. 159—160 (без підпису).
- «Крип'якевич, Іван Петрович», *Українська Радянська Енциклопедія*, т. 7, Київ, 1962, стор. 403 (без підпису).
- «Крип'якевич, Іван Петрович», *Радянська Енциклопедія Історії України*, т. 2, Київ, 1970, стор. 516 (без підпису).
- Оглоблин, Олександр. «Крип'якевич Іван», *Енциклопедія Українознавства*. Словникова частина, т. 3, Мюнхен—Париж, 1959, стор. 1189—1190.
- Ohloblyn, Olexander. „Ukrainian Historiography in Galicia. Ivan Krypiakewych“, *Ukrainian Historiography 1917—1956. Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States*. Vol. V—VI, 1957, pp. 372—380.
- Павлюк, І. «Вчений і громадський діяч», *Вільна Україна*, 17 лютого 1957.
- Пріцак, Омелян. «Іван Крип'якевич, 1886—1967. У першу річницю смерті», *Український Історик*, ч. 1—4 (17—20), 1968, стор. 82—86.
- Pritsak, Omeljan. „Ivan Krypiakewych (1886—1967)“, *The Annals of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the United States*. Vol. XI, 1964—1968, pp. 264—268.
- Рудницький, М. І. «Іван Петрович Крип'якевич», *Вільна Україна*, 24 листопада 1940.
- Самбук, Р. «Професор І. П. Крип'якевич», *Вільна Україна*, 27 липня 1956.